

ROC van Twente

De ervaringen met online onderwijs

In april en mei 2020 heeft het Practoraat Versterken Leerproces niveau 2 een beeldvormend onderzoek naar het online onderwijs gedaan. De coronacrisis zorgde ervoor dat er geen fysieke lessen meer waren. Docenten en studenten moesten de overgang maken naar geheel onlineonderwijs. Wat kunnen we van deze periode leren?

INGE ZWEERS, ANNELOES TEN HAGE,

SEP VAN DEN BERG, MANON TOONEN-VAN

HERNEN

Docent-onderzoekers Anneloes ten Hage, Sep van den Berg en Manon Toonen-van Hernen zijn aan de slag gegaan. Om dit te onderzoeken, zijn er 15 studenten en 15 docenten van verschillende opleidingen (entree t/m niveau 4) bevestigd over hun ervaringen met online onderwijs. Er is gevraagd naar drie aspecten, namelijk betrokkenheid, welbevinden en student-docentrelatie. Alle interviews zijn bekeken en overstijgende gemeenschappelijke delers zijn beschreven.

THEORETISCH KADER

Vanuit onderzoek naar fysiek onderwijs weten we dat betrokkenheid, goed welbevinden en een positieve student-docentrelatie belangrijk zijn omdat dit samenhangt met schoolprestaties, veilig leerklimaat

gedragmatig functioneren, sociale competenties.

Betrokkenheid verhogen kan volgens onderzoek door zeven factoren, namelijk: Positief klasklimaat, samen leren, voortbouwen op mogelijkheden, werkelijkheidsbenadering, activiteit, expressie en studenten-initiatief.

De definitie van welbevinden van de student komt uit onderzoek: het zichzelf kunnen zijn, zich emotioneel veilig voelen, vitaliteit tonen en genieten. Bij het onderzoek naar de relatie is er gekeken naar drie aspecten; nabijheid, afhankelijkheid en conflict. Uit eerder onderzoek blijkt dat een positieve student-docentrelatie wordt getypeerd door een hoge mate van nabijheid, een lage mate van afhankelijkheid en conflict in een relatie. »

BETROKKENHEID

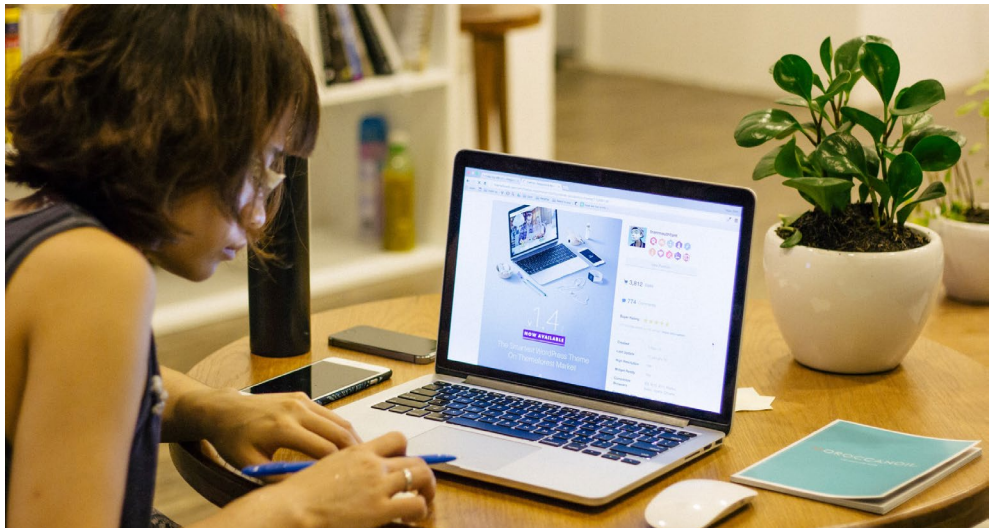
Studenten en docenten geven aan dat betrokkenheid lager wordt ervaren. Niveau 4 studenten lijken beter betrokken dan niveau 1 en 2 studenten. Examenklassen lijken beter betrokken dan de overige klassen. Docenten geven aan dat zij hun studenten vooral betrokken houden door meerdere contactmomenten.

Studenten geven aan minder vragen te stellen over de lesstof. Betrokken studenten vinden hun weg via de chat of mail volgens docenten. Docenten geven aan dat het lastiger is om verborgen hulpvragen bij studenten te ondervangen.

Docenten geven korte en concrete opdrachten, omdat ze denken dat dit het beste past bij de student. Studenten haken af als zij het overzicht kwijtraken. Dit gebeurt vooral als er (veel) opdrachten online worden gezet waar zij zelfstandig mee aan de slag moeten. Studenten willen

DOCENTEN VERTELLEN NIET OF DE OPDRACHTEN AANSLOTEN OP DE BELEVINGSWERELD VAN DE LEERLINGEN

liever een rooster met online lessen. Daartegenover geven studenten aan dat de 'onnuttige' lestijd is afgenomen. Studenten geven aan dat zij een lagere betrokkenheid hebben, doordat zij klasgenoten en interactie missen. Klassikale online lessen worden ervaren als eenrichtingsverkeer, beeldbellen met kleinere groepjes wordt wel als positief ervaren.

WELBEVINDEN

Merkwaardig genoeg verandert het welbevinden van de studenten volgens zichzelf, niet zo veel tijdens de quarantaine. Alle ondervraagde studenten geven aan zich goed te voelen onder de nieuwe omstandigheden. Niet dat ze het allemaal leuk vinden. De meeste studenten vinden het saai thuis, maar voor het welbevinden was er geen negatieve teneur. Dit komt voort uit het feit dat de meeste sociale activiteiten van de studenten zijn geschrapt. Studenten ervaren af en toe wat spanningen thuis. Zij kunnen deze spanningen goed verklaren en relativeren. Een student zei: 'Het lijkt me niet zo gek dat we ons weleens ergeren aan elkaar. Normaal gesproken zijn we allemaal fulltime de deur uit en nu zijn we fulltime thuis. Niet alleen ik, maar ook mijn ouders en broer moesten een nieuw ritme vinden'.

Verrassend is de verdeelde mening van docenten. De helft van de docenten verwachtten een lager welbevinden, doordat de studenten hun ritme grotendeels kwijt zijn, terwijl dit ook niet zo blijkt te zijn

STUDENT-DOCENT RELATIE

Uit de ervaringen van studenten en docenten blijkt dat er vooral een-op-een contact gemaakt. Studenten

geven voorkeur aan het gebruik van één communicatiemiddel.

De meeste docenten geven aan dat ze denken dat de relatie met de studenten goed is. Hierbij is de verwachting dat dit voortvloeit uit de relatie die al was opgebouwd in de fysieke context. Bij een docent die een pas gestarte februari-klas begeleidt, is het contact zakelijker dan met een klas die eerder is begonnen en dus langer fysiek de tijd had om een band op te bouwen.

Docenten geven aan minder conflicten te ervaren. De meeste uitingen van studenten zijn positief of gaan over de lesinhoud. Studenten geven aan dat er minder conflicten met docenten zijn. Dit wil niet zeggen dat studenten meer tevreden zijn.

De band met de (studie)loopbaanbeleider is versterkt, terwijl de band met andere docenten vermindert.

AANBEVELINGEN

We kunnen concluderen dat docenten en (vooral) (studie)loopbaanbegeleiders zich heel hard hebben ingezet om de student-docent relatie in stand houden en om te zetten naar goede online relaties. Verder dat ze de studenten betrokken houden bij de opleiding. De (studie)loopbaanbeleider is meer dan ooit de pil in de klas. Aangezien we volgend

schooljaar nog niet teruggaan naar 'normaal' en we veelal digitaal onderwijs zullen verzorgen, hebben we aanbevelingen om dit proces te ondersteunen:

1. De eerste aanbeveling is dat er blijvend ingezet moet worden op loopbaanbegeleiding. De (studie) loopbaanbegeleider heeft zicht op het gehele onderwijsproces van de student en kan hier de student bij coachen. Daarbij is persoonlijke aandacht voor studenten belang-

EEN GOEDE RELATIE IS VOORWAARDELIJK VOOR HET SUCCESVOL VOLGEN VAN ONLINE ONDERWIJS

rijk. Een kort praatje of vragen hoe het gaat, zorgt ervoor dat de student zich gezien of gehoord voelt. Juist in tijden van crisis is het belangrijk dat een student zich gehoord voelt, zodat de student ervaart dat hij met problemen op school terecht kan. Hierbij moeten we vooral de nieuwe studenten niet vergeten, met wie logischerwijs nog geen relatie is opgebouwd. Deze relatie is voorwaardelijk voor het succesvol volgen van online onderwijs. Fysieke kennismakingen zijn noodzakelijk, desnoods buiten school. Docenten van vakken die alleen online gegeven worden, zouden kennis kunnen maken tijdens fysieke lessen.

2. De tweede aanbeveling heeft te maken met de organisatie van online onderwijs, hierbij is structuur in het onderwijs aanbrengen belangrijk. Wat wordt er verwacht

van de student én van de docent. Wanneer zijn docenten beschikbaar en hoe worden opdrachten uitgezet? Door hier duidelijke afspraken over te maken en deze afspraken ook te communiceren met de studenten kan er een hoop onrust weggenomen worden. Daarbij is het belangrijk dat iedereen zich conformeert aan één communicatiemiddel. Opleidingen moeten ervoor zorgen dat (nieuwe) studenten kunnen werken met het communicatiemiddel.

3. Onze derde aanbeveling is dat er vervolgonderzoek naar vakinhoudelijke betrokkenheid moet plaatsvinden. Tijdens de interviews mochten docenten het begrip 'betrokkenheid' zelf invullen. Docenten vertelden met name over aanwezigheid en het maken van opdrachten. Maar niet of de opdrachten bijvoorbeeld aansloten op hun belevingswereld. De vraag is of dit deel van betrokkenheid helemaal niet wordt gebruikt in het online onderwijs, of dat dit niet aan de orde is gekomen. Bij vervolgonderzoek zou er dieper ingegaan kunnen worden op de eerder zeven genoemde betrokkenheidsfactoren en hoe docenten dit vormgeven en hoe studenten dit ervaren. ■

BIJ HET ONDERZOEK ZIJN BETROKKEN: INGE ZWEERS (PRACTOR PRACTORAAT VERSTERKEN LEERPROCES NIVEAU 2), ANNELOES TEN HAGEN (DOCENT-ONDERZOEKER PRACTORAAT VERSTERKEN LEERPROCES NIVEAU 2), SEP VAN DEN BERG (DOCENT-ONDERZOEKER PRACTORAAT VERSTERKEN LEERPROCES NIVEAU 2), MANON TOONEN-VAN HERNEN (LEADING ONLINE ONDERZOEK DOCENT-ONDERZOEKER PRACTORAAT VERSTERKEN LEERPROCES NIVEAU 2). VOOR MEER INFORMATIE KUNT U CONTACT OPNEMEN MET MANON TOONEN-VAN HERNEN VIA MTOONEN@ROCVANTWENTE.NL

Aanbevelingen

- > Focus op (voortdurende) loopbaanbegeleiding van studenten
  - Essentiële rol van (studie)loopbaanbegeleider + hoe kunnen vakdocenten vanuit hun rol dit ondersteunen
  - Belang van persoonlijke aandacht
  - Start met nieuwe studenten met fysieke bijeenkomsten om (werk)relaties op te bouwen alvorens over te gaan tot online onderwijs
- > Maak als team vaste afspraken over de organisatie van online onderwijs
  - Inzet/beschikbaarheid van docenten
  - Roostering van (online) lessen
  - Verwachtingen tijdens online lessen (bijvoorbeeld aanwezigheid/gedrag)
  - Verwachtingen opdrachten + vorm
  - Communicatiemiddel(en)
- > Vervolgonderzoek naar hoe (student)betrokkenheid verder verhoogd kan worden tijdens online onderwijs

Wat doet het practoraat

Versterken Leerproces niveau 2?

- > binnen ROC van Twente werken aan sterkere binding tussen onderwijspraktijk en onderzoek;
- > onder leiding van de practor verschillende onderzoeken uitvoeren.
- > Interventie Positieve educatie psychologie bij twee teams.
- > Meetinstrumenten student-docentrelatie ontwikkelen voor het mbo.

Voor meer daarover zie de informatie op [deze website](#).

